

RUNDÎ

(bk. EBÜ'L-BEKÂ er-RUNDÎ).

RÛNÎ

(رونى)

Ebü'l-Ferec b. Mes'ûd-i Rûnî
(ö. 500/1107'den sonra)

Gazneliler dönemi İran şairi.

Bülferec diye de bilinir. Nisbesiyle tanıdığı Rûne'nin Nişâbur, Horasan veya Lahor yakınlarında bulunduğu ileri sürülmekte, ailesinin Lahor'a yerleştiği ve Rûnî'nin orada büyüdüğü kabul edilmektedir. Gazne sarayında yetişti. Gazneli Sultanı İbrâhim b. Mes'ûd'u öven kasidelerinin çokluğundan onun bu hükümdar zamanında (1059-1099) şöhret kazandığı anlaşılmaktadır. Ancak daha önce Sultan İbrâhim'in oğlu Hindistan Valisi Seyfûddele Mahmud'un Lahor'daki sarayında yükseldi ve 460 (1068) yılından sonra Gazne sarayına geçti. III. Mesud'u (1099-1115) öven kasideleri İbrâhim'den sonra da sarayda kaldığını gösterir. Rûnî, dönemin şairlerinden öğrencisi Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân ile iyi bir dostluk kurdu. Mes'ûd'un bir şiirinde Rûnî'den sitayişle bahsetmesinin onun zindana atılmasına sebep olduğu ileri sürülürse de genellikle Mes'ûd-i Sa'd'ın övdüğü kişinin şair Ebü'l-Ferec Rûnî değil Lahor Valisi Ebü'l-Ferec olduğu kabul edilmektedir. Rûnî'nin bir ara divan işlerinde çalıştığı bilinmektedir. Fakat kendisini çekemeyenler yüzünden bu işten uzaklaştırıldı ve bundan dolayı zaman zaman sıkıntılı günler yaşadı. Vefat tarihi belli olmayan Rûnî'nin III. Mesud'a kasideler sunmasına ve 500 (1107) yılından 508'e (1115) kadar süren Kannevc fethini bir kasideyle anlatmasına bakarak bu tarihlerden sonra öldüğü tahmin edilebilir.

Rûnî'nin çoğunlukla kasidelerden oluşan, ayrıca rubâî ve gazellerinin yer aldığı divanı günümüze ulaşmıştır. Avfî'nin *Lübâbü'l-elbâb*'ında ve Şems-i Kays'ın *eI-Mu'cem*'inde divanın nüshalarında yer almayan bazı beyitleri de bulunmaktadır. Kasidelerinin çoğunu Gazneli Sultanı İbrâhim'e ve oğlu III. Mesud'a ithaf eden, diğer oğlu Seyfûddele Mahmud için dokuz kaside yazan Rûnî şiirde asıl ustalığını bu türde göstermiştir; fakat rubâîleri de önemlidir ve Ömer Hayyâm'ın bunlardan etkilendiği söylenir. Evhadüddîn-i Enverî, Zâhir-i Fâyâbî, Örfî-i Şîrâzî ve Feyzî-i Hindî

onun şiirlerini örnek alan şairler arasında dır. Rûnî'nin divanı ilk defa Hindistan'da basılmış (Bombay 1320/1902), daha sonra Rus şarkiyatçısı K. I. Chaykin (Tahran 1304 hş.) ve Mahmud Mehdevî tarafından (Meşhed, ts.) yayımlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Rûnî, *Divân* (nşr. K. I. Chaykin), Tahran 1304 hş., s. 171-179; Avfî, *Lübâb*, II, 241-245; Abdülkâdir el-Bedâûnî, *Muntakhabu-t-tawârikh* (trc. G. S. A. Ranking), Delhi 1986, I, 54-55; Rızâ Kulu Han Hidâyet, *Mecma'u'l-fuşahâ*' (nşr. Müzâhîr Musaffâ), Tahran 1382 hş., I/1, s. 264-291; Rieu, *Catalogue of the Persian Manuscripts*, II, 547-548; Browne, *LHP*, II, 390; Storey, *Persian Literature*, V/2, s. 510-512; Safâ, *Edebiyyât*, II, 470-476; Inamul Haq Qausar, "Abul Faraj Rûnî: Lahore Produced a Poet whom Anwarî Imitated", *Journal of Asian Civilizations*, XXIV/2, Islamabad 2001, s. 137-148; J. T. P. de Bruijn, "Abu'l-Faraj b. Mas'ûd Rûnî", *EP Suppl.* (İng.), s. 21-22; M. Siddiqî, "Abu'l-Faraj b. Mas'ûd Rûnî", *Elr.*, I, 283-284; M. Abd Ali, "Ebü'l-Ferec Rûnî", *DMBİ*, VI, 138-140.

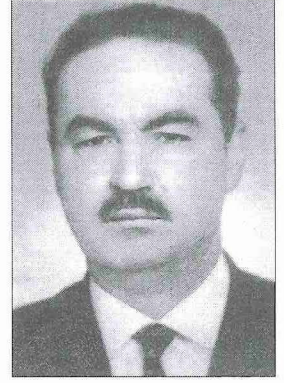
RIZA KURTULUŞ

RUNYUN, Mustafa

(1917-1988)

Son dönem din âlimlerinden.

Aslen Hâdimli olup Konya'da doğdu. Babası Konya'nın tanınmış simalarından Kaşıkçı Ali Rızâ Efendi'dir. İlk öğrenimini burada yaptı. 1934'te babası ile birlikte hacca gitti. Ertesi yıl bütün aile Türkiye'den ayrılarak Şam'da bir yıl kaldı ve ardından Medine'ye yerleşti. Mustafa Runyun burada kardeşi Abdullah ile birlikte, Bozkırlı Muhammed Bahâeddin Efendi'nin oğlu olan Zeynelâbidin Efendi'nin sohbetlerine devam etti. Babası Ali Rızâ'nın ifadesine göre Zeynelâbidin Efendi bu sohbetlerde oğullarına ilim sevgisiyle vatana dönerek hizmet etme aşkı aşıladı. Daha sonra Mısır'a giden Mustafa Runyun orta ve yüksek öğrenimini Ezher'de tamamladı ve hâkimlik ihtisası yaptı. Mustafa Sabri Efendi, Zâhid Keversî ve Mehmed İhsan Efendi gibi Türk âlimlerinin derslerine ve sohbetlerine katıldı. Burada Ahmet Davudoğlu, Ali Yakup Cenkçiler, Ali Ulvi Kurucu ve İsmail Ezherli gibi Mısır'da öğrenim gören bir grubun içinde yer aldı. On iki yıllık tahsilinin ardından 1950'de Türkiye'ye dönünce Mısır'daki öğrenimi altı yıllık yüksek tahsil olarak kabul edildi. 1951 yılında askerlik görevini yaptı. 1952'de Diyanet İşleri Başkanlığı Müşavere ve Dinî Eserler İnceleme Kurulu üye yardımcılığına tayin edildi, bu görevi 21 Eylül 1957 tarihine kadar sürdürdü. Bu dönemde ayrıca Hacı Bayram Camii'nde hatiplik ve Ankara İmam-

Mustafa
Runyun

Hatip Okulu'nda öğretmenlik yaptı. Ankara Radyosu'ndaki dinî sohbetleriyle ismini duyurdu. Kur'ân-ı Kerim tercümesi hazırlamak üzere 1956'da Diyanet İşleri Başkanlığı'nca kurulan ilk heyette yer aldı. 1957'deki milletvekili seçimlerinde Demokrat Parti'den Konya milletvekili oldu. 27 Mayıs 1960 İhtilâli'nin ardından Yassıada'da bir süre tutuklu kaldı, ardından Kayseri cezaevinde hapis yattı. Cezaevinden çıktıktan sonra Şişli Camii imam-hatipliğine tayin edildi ve uzun süre bu görevini sürdürdü. 1970'te İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Arapça öğretmenliğine getirildi ve 1981'de emekli oluncaya kadar bu görevine devam etti. 1970'te İslâmî İlimler Araştırma Vakfı'nın kurucu üyeleri arasında yer aldı. İstanbul'da vefat eden Mustafa Runyun, Sahrayıcedid Mezarlığı'na defnedildi.

Eserleri. *Fatih Devrinde İlim ve O Devirde Yetişen İlim Adamları* (Ankara 1953, Osman Keskiöğlü ile birlikte); *Ankara Radyosundan Dinî ve Ahlâkî Müsahabelerim* (I-III, Eskişehir-Ankara 1956-1958); *Hacı Bayram Minberinden Hutbelerim* (Ankara 1956, 1963; İstanbul 1968); *Ana-Babayı Hürmet* (Ankara 1957); *Kur'ân-ı Kerim'den Dinî Hikâyeler* (İstanbul 1963-1966, 1967; Konya 1979) (Seyyid Kutub ve Abdülhamîd Cûde es-Sehhâr'ın eserlerinden yaptığı tercüme olup on sekiz kitapçktan oluşur: *Âdem ile Havvâ, Kâbil ile Hâbil, Nûh'un Gemisi, İrem Şehri ve Âd Kavmi, Sâlih Peygamberin Devesi, İbrâhim Allah'ı Anyor, İsmâil'in Kurtuluşu, Yûsuf'un Rüyası, Doğruluk Örneği Yûsuf, Medyen Kabilesi ve Şuayb Peygamber, Mûsâ'nın Asâsı, Mûsâ ve İlahî Levhalar, Mûsâ ile Hızır, Dâvûd Peygamber, Süleyman ile Belkis, Meryemoğlu İsa, Ashâb-ı Kehf, Allah'ın Yüce Kudreti*); *Peygamberimizin Müezzini Hz. Bilâl-i Habeşi* (İstanbul 1967) (Abdülhamîd Cûde es-Sehhâr'ın *Bilâl Müezzînür-Resûl* adlı eserinin tercümesidir).

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülhamid Cüde es-Sehhâr, *Peygamberimin Müezzini Hz. Bilâl-i Habeşi* (trc. Mustafa Runyun), İstanbul 1967, s. 125-126; İhsan Işık, *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, Ankara 2006, VII, 3048; M. Ertuğrul Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu: Hatıralar-1*, İstanbul 2007, s. 271-296.

SEDAT ŞENSOY

RUSÂFÎ, Ma'rûf

(bk. MA'RÛF er-RUSÂFÎ).

RUSÂFÎ, Muhammed b. Gâlib

(محمد بن غالب الرصافي)

Ebû Abdillâh Muhammed b. Gâlib er-Reffâ' er-Rusâfi el-Belensî (ö. 572/1177)

Endülüslü şair.

Belensiye'nin (Valencia) küçük bir sayfiye kasabası olan Rusâfe'de doğdu. 555 (1160) yılında yirmi yaşını tamamladığına göre (Abdülvâhid el-Merrâkûşî, s. 290) 536'da (1141-42) doğmuş olmalıdır. Küçük yaşta ailesi Mâleka'ya (Malaga) göç etti. Kısa sürelerle oradan ayrılan Rusâfi bir süre Gırnata'da kaldı ve şehrin valisi Muhammed b. Abdülmelik b. Saîd'e kasideler sundu. Burada Muhammed b. Abdurrahman el-Kütendî ile tanışınca onunla karşılıklı şiir söylediler. İlk Muvahhid hükümdarı Abdülmü'min el-Kûmî'nin Endülüs'ü zaptetme seferleri sırasında Endülüs halifesinin övülmesi için Cebelitânk'ta 555'te (1160) düzenlenen şiir yarışmasına Rusâfi de katıldı ve halifenin huzurunda takdir toplayan uzun bir methiye okudu (*Divân*, nr. 34; Abdülvâhid el-Merrâkûşî, s. 287-290). Gerek bu şiiri gerekse Muvahhidler'in diğer ileri gelenleri için söylediği methiyeleri dolayısıyla Muvahhidler'in övgü şairi diye anıldı.

Akıl, onur, iffet, hilim ve sabır erdemleriyle övülen Rusâfi şiiri bir geçim vasıtası olarak görmedi, geçimini baba mesleği olan elbise tamirciliği ve terzilikle sağladı. Onun Mâleka çarşısındaki terzi dükkânı Doğu Endülüs'ün şair ve yazarlarının buluşma yeri idi. Şair bir dizesinde (*Divân*, nr. 64), küçük yaşta memleketi Rusâfe'den ayrılması ve elbise tamirciliğiyle geçimini sağlaması bakımından kendini küçük yaşta vatani Musul'dan ayrılan ve aynı mesleği icra eden ünlü şair Serî er-Refâ'ya benzetir. Edebiyat eleştirmenleri, maddî çıkar gözetmeden Muvahhidler'in

gelişini kutlayan ve ileri gelenlerine övgüler yazan Rusâfi ile yine maddî çıkar gözetmeden Murâbırlar'ın gelişini kutlayan İbn Hafâce arasında paralellik kurar. Bu sebeple M. Rıdvân ed-Dâye'nin, Rusâfi'nin övgüleriyle geçimini sağlamak için Endülüs ve Mağrib beldelerini, Mâleka, Gırnata ve Merakeşi dolaştığına dair kanaati (*Fil-Edebi'l-Endelüsî*, s. 67-81) isabetli görünmemektedir. Methiyelerinin çok az olması bunu teyit etmektedir; ancak kendisine verilen ödülleri de geri çevirmemiştir (*Divân*, neşredenin girişi, s. 16-17). Rusâfi genç yaşta Mâleka'da vefat etti.

Doğu Endülüs şairlerinin hemen hemen tamamı gibi Rusâfi de Doğu Arap şiirinin geleneklerine bağlıydı. Dolayısıyla, zecel türü şiirin en büyük temsilcisi Kurtubalı İbn Kuzmân'ın çağdaşı olmasına rağmen müveşşah ve zecel gibi Endülüs'e özgü şiir türlerine iltifat etmemiştir. Gerek kazanç sağlamak amacıyla şiir söylememiş olması gerek klasik kaside formunu tercih etmesi gerekse Muvahhidler'i övgüyle karşılaması ve özellikle orijinal tasvir şiirleri sebebiyle İbn Hafâce şiir ekolüne mensup sayılır. Makkarî, tasvir şiirlerindeki yenilikleri dolayısıyla Rusâfi için Endülüs'ün İbnü'r-Rûmî'si nitelemesinde bulunmuştur (*Nefhu't-tîb*, III, 486). Ancak İbnü'r-Rûmî'nin bu alanda ortaya koyduğu yenilikler daha çok akf iken Rusâfi'ninkiler hayalidir. Şiirlerinin çoğu tasvir temasında olan Rusâfi, özellikle beş veya daha az beyitten oluşan şiirlerinde (maktûât) çok başarılı tasvirler, yeni benzetmeler ve yeni mânalar ortaya koymuştur. Çiçek tasvirlerine dair olan "nevriyyât" türü şiirlerinde İbn Derrâc'ın etkisi görülür. İşbiliye (Sevilla) ırmağını tasvir ettiği şiirine kendisinden sonra gelen birçok şairin nazîre yazdığı kaydedilir (*Divân*, neşredenin girişi, s. 23; Abdülvâhid el-Merrâkûşî, s. 291). Rusâfi, şiirlerinin önemli bir kısmında küçük yaşta ayrıldığı memleketi Rusâfe ve Belensiye'ye duyduğu özlemi dile getirmiştir (İbn Saîd el-Mağribî, II, 298-299; Makkarî, IV, 9-10). Bunun dışında methiye, mersiye, gazel ve ihvâniyyât temalarında şiirleri bulunmaktadır. Edebî nesir alanında da örnekler ortaya koyduğu anlaşılan Rusâfi'nin kalem tasviriyle ilgili bir parçasını Lisânüddin İbnü'l-Hatîb kaydetmektedir (*el-İhâta*, II, 514-515).

İbnü'l-Ebbâr, Rusâfi'nin ellerde dolaşan divanının kaybolduğunu belirtir. İhsan Abbas, tarih ve edebiyat kaynaklarını tarayarak oluşturduğu divanını *Divânü'r-Rusâfi el-Belensî* adıyla yayımlamış (Beyrut 1960), bunun geliştirilmiş ikinci baskısı da

yapılmıştır (Beyrut-Kahire 1403/1983). Teresa Garulo, İhsan Abbas'ın oluşturduğu divanın İbnü'l-Hatîb'in *el-İhâta*'sından (II, 505-515), İbn Asker el-Gassânî'nin *Târîhu Mâleka*'sından, İbn Büşrâ'nın (Bîşrî) *Uddetü'l-celis*'inden (Cambridge 1992, s. 95-96) ve kendisinin "ar-Rusâfi de Valencia, Poemas"ından (İspanyolca neşredenin girişi ve şiirlerin İspanyolca'ya tercümesi, Madrid 1980, 1986) tamamlanabileceğini ifade etmektedir (*EP²* [Fr.], VIII, 652).

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed b. Gâlib er-Rusâfi, *Divân* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1403/1983, şiir nr. 34, 64; ayrıca bk. neşredenin girişi, s. 13, 16-17, 23; Abdülvâhid el-Merrâkûşî, *el-Mu'cib fi telhişi ahhâr'l-Mağrib* (nşr. M. Saîd el-İryân), Kahire 1383/1963, s. 286-292; İbn Saîd el-Mağribî, *el-Muğrib*, I, 426; II, 162, 167, 264, 298-299; İbnü'l-Hatîb, *el-İhâta*, II, 505-515; Makkarî, *Nefhu't-tîb*, II, 335-336; III, 486, 513-515; ayrıca bk. I-V, tür.yer.; A. R. Nykl, *Hispano-Arabic Poetry*, Baltimore 1946, s. 326-327; J. T. Monroe, *Hispano-Arabic Poetry*, London 1974, s. 292-301; Hikmet Ali el-Evsî, *el-Edebü'l-Endelüsî*, Kahire 1976, s. 68, 70, 71, 77, 82, 86, 150, 179; T. Garulo, *ar-Rusâfi de Valencia*, Madrid 1986; a.m.f., "al-Rusâfi", *EP²* (Fr.), VIII, 652; M. Rıdvân ed-Dâye, *Fil-Edebi'l-Endelüsî*, Beyrut-Dimaşk 1421/2000, s. 67-81, 136; D. J. Wasserstein, "al-Rusâfi", *Encyclopedia of Arabic Literature* (ed. J. S. Meisami - P. Starkey), London 1998, II, 667-668.

RAHMİ ER

RUSÇUK**Bulgaristan'da tarihî bir şehir.**

Bulgaristan'ın dördüncü büyük şehri olan Rusçuk (Bulgarca Ruse / Russe) önemli bir endüstri ve kültür merkezidir (2001 nüfusu 180.344). Osmanlı döneminde (1393-1878) hristiyan bir Bulgar köyünden elli üç camisi, dokuz medresesi ve en az beş tekkesiyle müslüman Türk nüfusunun çoğunlukta olduğu Kuzey Bulgaristan'ın en büyük kozmopolit şehirlerinden birine dönüşmüştür. XVIII. yüzyılın sonlarında ve XIX. yüzyılda cereyan eden beş Rus-Türk savaşı sırasında etrafı taş döşeli toprak ıstikâmla çevrili önemli bir kale-şehir özelliği kazanmıştır. Bu esnada ve özellikle 1811 ve 1877-1878 yıllarında defalarca bombalanmış ve yıkılmıştır. 1878'den önceye ait çok az sayıda mimari eserin kalmasının sebebi budur. 1864-1878 yılları arasında Rusçuk, Dobruca'nın tamamını ve Bulgaristan'ın yarısını içine alan Tuna vilâyetinin merkeziydi. Osmanlı Devleti'nin ilk demiryolu Rusçuk ile Karadeniz limanı olan Varna arasında yapılmıştı. Osmanlı idaresinin son dönemlerinde Rumeli'nin en hızlı gelişen modern bir şehri olmuştur.